

quia tunc tanta est mutatio fortunæ, ut persona quæ eam prævidisset, eodem modo contrabere noluisset. Si tamen resiliat, damnum alterius compensare debet : *id patet.*

Queritur 4° an sit obligatio defectus occultos aperiendi.

R. 1°. Si defectus alteri sint perniciosi vel injuriosi, v. g., si puella sit ex facto alterius prægnans, si sponsus morbo venereo laboret, ære alieno gravetur, etc., adest obligatio eos revelandi, vela sponsalibus, et multo magis a matrimonio desistendi, et quidem sub denegatione absolutionis sacramentalis ad hoc cogere debet confessarius. Non licet enim proprium commodum cum tanta alterius injuria quærere.

R. 2°. Si periculum sit ne defectus occulti in notitiam alterius veniant, detegendi sunt, propter discordias, jurgia aliaque incommoda quæ probabiliter inde nascerentur : si vero nullus probabilis esset timendi locus ne in posterum cognoscerentur, occultari possent : v. g., puella quæ putatur virgo, non tenetur dicere se olim fuisse corruptam.

Queritur 5° an sponsalia dissolvi possint, ob causam legitimam, propria auctoritate.

R. Si de sponsalibus ante faciem Ecclesiæ initis ageretur, et alter sponsus reniteretur, auctoritas superioris ecclesiastici requireretur, tum ad pronuntiandum circa validitatem causæ allegatæ, tum ad vitanda scandala. In cæteris vero casibus, qui, altero renitente, a sponsalibus resilire sibi proponit, viros sapientes et maxime confessarium consulere debet, ne seipsum decipiat ; sed nulla est obligatio ad superiorem in foro externo recurrenti, cum id nullibi præcipiatur. Verum pars quæ injuste læditur, probabilius compensationem damnorum apud judices sæculares expetere potest, juxta quod supra diximus.

CAPUT QUARTUM.

DE BANNORUM PROCLAMATIONE.

Bannum est vox germanica, idem significans ac proclamatio publica : igitur banna matrimonii sunt publicæ de-

nuntiationes quibus plebs Christiana admonetur de matrimonio inter personas determinatas ineundo.

Nobis dicendum est 1° de illorum necessitate ; 2° de eorum circumstantiis ; 3° de eorundem dispensatione ; 4° de impedimentorum revelatione ; 5° de bannis civilibus, et 6° de oppositione ad matrimonium.

ARTICULUS PRIMUS.

DE BANNORUM NECESSITATE.

Plurimæ sunt rationes ob quas proclamatio bannorum saltem utilis est : scilicet, 1° ut tollantur abusus matrimoniorum clandestinorum ; 2° ut impedimenta, si quæ sint, detegantur, et matrimonium valide ac licite celebretur ; 3° ne filii-familias matrimonium sine consensu parentum ineant ; 4° ut fideles, de futuro matrimonio admoniti, benedictionem celestem in sponsos precibus suis adducant.

Mos denuntiandi matrimonium primo invaluit in Gallia, incerto quidem tempore, sed ante decimum tertium sæculum. Concilium Lateranense IV, anno 1215 celebratum, morem istum particularem convertit in præceptum universale, et conc. Trid. illud renovans, præcepit, sess. 24, de Reform. Matrim. cap. 1, ut « in posterum, antequam » matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium » parrocho, tribus continuis diebus festivis in ecclesia, inter missarum solemnias, publice denuntietur inter quos » matrimonium sit contrahendum. » Henricus III, rex Galliarum, executionem hujus decreti sub pœna nullitatis præscripserat, celebri edicto Blesensi, anni 1579 ; Henricus IV, anno 1606, et Ludovicus XIII, anno 1639, eandem præscriptionem renovarunt ac confirmarunt.

Jus novum Gallicum nullam quidem facit mentionem de proclamationibus bannorum ecclesiasticis, sed illas nec voluit nec potuit abolere : datur igitur obligatio sub peccato mortali eas faciendi, quia disciplina generalis duobus conciliis generalibus præscripta, ubique ut gravis recepta, gravem inducit obligationem, nec ab illis eximere possunt, denuntiationes civiles, de quibus infra dicemus. Plerique

theologi volunt denuntiationes ante matrimonium omis-
sas, ante ipsius consummationem faciendas esse, nisi ob-
tineatur dispensatio, ut in hoc casu fieri consuevit et
expedit. Vide *S. Ligorium*, l. 6, n. 990.

Quia sæpe proclamationes ecclesiasticæ nunc post matri-
monium civiliter contractum fiunt, quidam opinati sunt
mutandam esse antiquam formam, et non amplius dicen-
dum: *Il y a promesse et accord de mariage, entre, etc.*,
sed ea utendum esse forma: *Vous êtes avertis que N. et N.
sont dans l'intention de recevoir la bénédiction nuptia-
le, etc.*, sed talis innovatio admitti non debet; standum est
formulæ in Rituali præscriptæ, donec alia ab episcopo fue-
rit determinata.

Omissio voluntaria, absque gravi causa, unius procla-
mationis bannorum, juxta communem sententiam, est
peccatum mortale. *S. Ligorius*, l. 6, n. 990.

Certum est tamen proclamationes bannorum ad validi-
tatem matrimonii requisitas non esse.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE CIRCUMSTANTIIS PROCLAMATIONUM BANNORUM.

Illæ circumstantiæ spectant ad numerum, modum,
tempus, locum et personas.

1° *Numerum*. Ante concilium Trid. non determinabatur
eorum numerus; at concilium istud statuit quod tres fie-
rent. Si autem matrimonium ultra duos menses post ulti-
mam denuntiationem differatur, tres iterandæ sunt de-
nuntiationes, juxta Rituale Romanum et Rituale Ceno-
manense. Sunt aliæ diœceses in quibus longius conceditur
intervallum.

2° *Modum*. Publice fieri debent, intra missarum solem-
nia, et intelligibili voce, ut reipsa populus comperiat inter
quos matrimonium sit incundum.

3° *Tempus*. Diebus dominicis aut festivis de præcepto
proclamanda sunt banna: igitur proclamationes istæ fieri
non debent festis solemnizatis, nec in missis privatis, nec
in officio vespertino; sed in sola missa parochiali, sive

majori, sive minori, si duæ aut plures sint missæ paro-
chiales, juxta determinationem parochi. Vide *Dens*, t. 1,
et *Collet*, t. 14.

At si, omnibus ad nuptias paratis, sacerdos ultimam
proclamationem inculpabiliter omiserit, quid agendum est?
Certe petenda est dispensatio, si per tempus liceat, etiam
mittendo nuntium: si vero longior sit via et matrimonium
differri nequeat absque gravi incommodo, æstimamus pro-
clamationes fieri posse in officio vespertino, vel totaliter
omitti, quia lex humana non obligat cum tanto incom-
modo. Ita communiter theologi apud *Collet*, t. 14, et sic
respondemus in diœcesi Cenomanensi.

Licet concilium Trid. statuat proclamationes esse fa-
ciendas tribus continuis diebus festivis, requiritur tamen,
ex Rituali nostro, ut decem intercedant dies a prima ad
ultimam.

4° *Quoad locum*. Certum est proclamationes faciendas
esse in ecclesia parochiali contrahentium, proinde in utra-
que ecclesia, si contrahentes diversæ sint parochiæ; non
autem in capellis, sive privatis, sive publicis, nisi tota
parochia, aliqua de causa, huc processisset, et missa pa-
rochialis ibi celebraretur. Qui duplex habent domicilium
fere æquale, unum ruris et alterum in civitate, in utroque
publicari debent.

Cum sacerdotes qui deserviunt ecclesiis nunc vulgo die-
tis *chappelles vicariales*, quasi ordinariam habeant juris-
dictionem, ex institutione episcoporum, proclamationes
bannorum personarum ipsis subditarum in eorum eccle-
siis fieri debent. Quoad annexas, si determinatum habeant
territorium, et capellani eis deserviendis præpositi cuncta
munia parochialia exercent, ibi fiunt proclamationes ban-
norum. Secus, si capellani nonnullas tantum exercent
functiones sacras, et habeantur ut vicarii parochi ecclesiæ
principalis. Quidam tamen volunt quod in eo casu procla-
mationes fiant tum in annexa, tum in ecclesia principali;
probabilius æstimamus sufficere proclamationes fieri in
ecclesia principali.

Qui non a sufficienti tempore domicilium habent in pa-

rochia sua actuali, debent insuper denuntiari in parochia in qua antea habitaverunt. Conc. Trid. nihil circa hoc punctum statuit: jus antiquum civile, in Ritualibus insertum, sex exigebat menses si contrahentes e parochia ejusdem diœcesis, et annum si e parochia alterius diœcesis venirent, ut in loco præcedentis habitationis non publicarentur. Nunc autem domicilium relative ad matrimonium per sex menses acquiritur, sine ullo respectu ad diœceses. Nullum est dubium quin episcopi observationem veterum statutorum præscribere valeant, ut episcopus Metensis, anno 1820, et recentius archiepiscopus Avenionensis decreverunt. In diœcesi vero Cenomanensi, statutum est novas juris dispositiones in hoc puncto admittendas esse: ideo et proclamationes post sex menses nunquam faciendas in loco anterioris domicilii.

Sex autem menses numerandi sunt a die quo celebrandum est matrimonium retrogradiendo, non vero a die primæ bannorum proclamationis.

Qui autem a sex mensibus in diversis locis habitavit, ad minus publicari debet in loco ubi nunc exstat, et producere testimonia quibus constet illum esse liberum. Rituale Bellic., t. 1, p. 380 in nota, et p. 387, requirit testimonia parochorum locorum in quibus per notabile tempus qui matrimonio jungendus est habitavit, consensum parentum ejus scripto datum, vel, eis defunctis, declarationem parochi originis attestantis talem personam matrimonium non contraxisse, aut conjugem ejus mortuum esse, velle denique testimonia duarum personarum fide dignarum.

Easdem ferme præscribit cautiones Rituale nostrum, ubi agitur de iis qui fixum non habent domicilium.

Banna pro parochia vacante, in ea sola publicanda sunt ecclesia cujus pastori commissa est ipsius parochiæ vacantis cura, nisi missa parochialis in ipsamet ecclesia vacante celebretur.

5° *Circa personas*, notandum est eas esse posse majores, minores, milites, vagos, vel duplex domicilium habentes.

1° *Majores*. Nunquam proclamanda sunt banna eorum,

nisi constet illos consensisse, et cavendum est ne aliquis ex derisione, vel alio quovis motivo perverso, fictam matrimonii futuri quarundam personarum demonstrationem nobis exhibeat.

2° *Minores*. Banna eorum proclamari non debent nisi de expresso consensu ipsorum parentum vel tutorum, et proclamatio facienda est, tum in propria eorum parochia, tum in parochia parentum, vel, si de minoribus ascendentibus non habentibus agatur, in parochia tutorum, seu potius, ut quidam volunt, in loco ubi coadunatur consilium familiæ, ubi videlicet est prætorium judicis pacis (*Cod. civ., art. 160, 168 et 415*). Hæc pro foro civili. Idem faciendum est pro foro ecclesiastico, nisi episcopus aliter statuerit.

Viri non sunt majores relative ad matrimonium, nisi viginti et quinque annos completos habeant; feminae vero majores sunt ubi vigesimum primum annum compleverunt (*Cod. civ., art. 148*). Vir tamen qui ascendentes non habet, major est pro matrimonio, sicut pro quibuslibet aliis actibus, statim atque vigesimum primum annum completum obtinuit (*art. 160*). *Toullier*, t. 1, n. 552, et alii jurisperiti.

3° *Milites*. Si sint minores, proclamandi sunt in domicilio in quo nunc exstant, et in domicilio parentum vel tutorum. Si sint majores, in domicilio præsentis et in loco ultimi domicilii ante militiam, quia aliud non acquisierunt domicilium juris. Ita videtur statutum fuisse pro foro civili (*Inst. du Ministre de la guerre, du 24 brum. an XII, et Cod. civ., art. 94*). Pro foro ecclesiastico, publicatio facienda est in domicilio actuali, sed prius exigenda est licentia ducis, aut diploma (*congé*), quo constet aliud contractum non fuisse matrimonium, vel esse, morte conjugis, dissolutum.

4° Vagi publicandi sunt in domicilio facti, et, juxta plures, in loco originis, si alibi verum non obtinuerint domicilium. Rituale nostrum præscribit ut ante eorum matrimonium episcopus consulatur.

5° Qui perpetuo laborant vel famulantur in una paro-

chia, et in altera fixam habent domum vel cubiculum, in hac posteriori tantum publicandi sunt, si sint majores; si vero duas vicissim occuparent habitationes in parochiis diversis, in utraque banna eorum publicari oporteret.

6° Si publicandi sint illegitimi, tacenda sunt nomina eorum parentum, meliori quo fieri poterit modo, ut illegitimitas non denuntietur, et tamen non mentiatur.

ARTICULUS TERTIUS.

DE DISPENSATIONE BANNORUM.

Si aliquando probabilis fuerit suspicio matrimonium malitiose impediri posse, si tot præcesserint denuntiationes, sancta synodus Tridentina relinquit prudentiæ et iudicio ordinariarum ab illis dispensare; sess. 24, c. 1. de Reform. Matr. Certum est ergo episcopos, sive per se, sive per vicarios suos generales, et vicarios generales capitulares, sede vacante, a proclamationibus bannorum pro prudentia sua dispensare posse. Causæ autem dispensationis legitimæ sunt: 1° ne matrimonium malitiose impediatur; 2° damnum grave, infamia, aut scandalum timendum, si nuptiæ differantur; 3° matrimonium jam civiliter contractum; 4° si unus sponsorum in tres proclamationes consentire nolit; 5° metus ne vir puellam stupratam relinquat, etc.

Multo major requiritur causa ut a tribus faciendis proclamationibus dispensatio concedatur. Mos invaluisse videtur ut ab una vel a duabus publicationibus dispensatio sine gravi causa tribuatur, quando constat nullum intercedere impedimentum, quia temporibus nostris timendum est matrimonium civile vel aliud incommodum. Non improbabiler judicatur solam sufficere elemosynam in bona opera impendendam, uti dicemus ubi de dispensationibus sine causa.

Parochi dispensationem bannorum postulantes, rem simpliciter exponere debent, et tunc circa validitatem dispensationis securi esse possunt. Sed ipsi nullam habent facultatem dispensandi.

Attamen in articulo mortis matrimonio jungere possunt concubinariorum civiliter conjugatos, posthabitis bannorum proclamationibus, utendo *epieikeia*, idque præsertim ad legitimandam prolem coram Ecclesia. Si enim nulla esset proles, non videtur cur tam præcipitanter daretur benedictio nuptialis, maxime si altera pars recte non esset disposita, et mors inevitabilis appareret: tunc sincera promissio matrimonium catholice ineundi sufficeret, ut confessarius ultima administraret sacramenta.

Diximus *civiliter conjugatos*; alios enim concubinariorum ad benedictionem nuptialem admittere non possumus quin prius civiliter fuerint conjugati. *Patebit ex dicendis.*

Queritur 1° an, quando sponsi ex diversis sunt diocesis, dispensatio bannorum obtinenda sit ab utroque episcopo.

R. Sanchez et multi alii negarunt dicentes contrahentes esse per modum unius, et unum dispensari non posse quin eo ipso alter dispensetur; alii vero communius et verius affirmant dispensationem utriusque episcopi necessariam esse, quod variis rationibus probant, et maxime praxi universali. Ab hac igitur regula recedere non licet.

Queritur 2° an episcopus suam diocesanum dispensare possit a bannis publicandis in aliena diocesi, unde venit abhinc minus quam sex mensibus.

R. Quidam affirmant, quia plenam habet jurisdictionem in suam diocesanum: alii vero negant, quia lex publicationis est localis et solus ordinarius loci ab illa dispensare potest. Talis est praxis communis.

Attamen, urgente necessitate, aut magna occurrente difficultate, ordinarius personæ judicare potest, per *epieikeiam*, legem in tali casu non obligare.

ARTICULUS QUARTUS.

DE REVELATIONE IMPEDIMENTORUM.

Dubitari non potest quin existat obligatio sub peccato mortali impedimenta revelandi; id sequitur ex præcepto bannorum et ex minatione excommunicationis quæ in

Ritualibus nostris reperitur. Hæc revelatio quamprimum faciendâ est, nec tuto expectaretur ultima proclamatio, *ut patet.*

Non solum impedimentum dirimens, sed et impediens revelandum est, quia matrimonium redderet sacrilegum. Omnes fideles cujuscunque sexus, ætatis, parochiæ, etc., ad hanc revelationem pari obligatione tenentur, siquidem præceptum ad omnes usum rationis habentes dirigitur. Excipiuntur tamen 1° confessarii qui impedimentum per confessionem sacramentalem norunt, quia secretum confessionis nullam ob causam violari potest; 2° qui impedimentum sub secreto consilii ratione professionis suæ noscunt: tales sunt parochi, rectores, medici, chirurgi, obstetrices, advocati, etc.; valde enim totius societatis interest ut hujusmodi secreta nunquam aperiuntur. Qui autem impedimentum sub aliis secretis cognoscerent, v. g., sub secreto confidentiæ vel conversationis, illud manifestare tenentur, quia obedientia erga Ecclesiam et reverentia sacramento debita præstant incommodis quæ in his casibus timeri possent: ita generatim judicant theologi. 3° Qui sine propria infamia vel absque gravi detrimento respectu sui, aut respectu conjugis, ascendentium, descendentium, aliorumve sibi proxime conjunctorum, impedimentum detegere non possunt, illud aperire non tenentur: v. g., pater, mater, frater, soror, revelare non tenentur impedimentum ex copula illicita filiæ, sororis, etc., proveniens, si gravis infamia inde sequenda esset. In dubio consulendus est episcopus, vel confessarius aut alius superior.

Nonnulli theologi dixerunt eum qui solus impedimentum cognoscit, illud revelare non teneri, quia talis revelatio nullius est utilitatis, cum existentia impedimenti in foro externo probari nequeat: sed communiter alii docent faciendam esse revelationem, quamvis impedimentum juridice probari non possit; certum est enim revelationem multum inservire posse ad præcavendum sacrilegium.

Qui impedimentum cognosceret, illud detegere deberet, etiamsi propter dispensationem nulla faciendâ esset proclamatio bannorum. Ex regula charitatis in Evangelio,

Matth. XVIII, 15, tradita, primo monendi sunt sponsi, si spes emendationis affulgeat, deinde parentes, et si id non sufficiat, tunc revelatio faciendâ est parocho. Ipsa sponzorum infamia non potest esse ratio sufficiens quæ a revelatione excuset; ipsis namque imputanda foret.

ARTICULUS QUINTUS.

DE PROCLAMATIONE BANNORUM CIVILIUM.

Lex civilis nunc in usu apud nos duplicem præscribit denuntiationem matrimonii futuri, ante domum communem, ab officario publico faciendam duobus dominicis immediate sequentibus, et exigit ut exemplar actus publicationis valvis domus communis maneat appensum intra octo dies publicationum (*Cod. civ. art. 63 et 64*).

Si intra annum, ab ultima denuntiatione, matrimonium non celebretur, iterandæ sunt duæ denuntiationes (*art. 63*).

Matrimonium celebrari non potest, nisi tertia die post ultimam denuntiationem, vel post primam, si dispensatio alterius obtineatur, proindeque feria quarta, non vero feria tertia: annus igitur, pro quo valent publicationes, a die quo matrimonium fieri potest computatur (*Hutteau d'Origny, de l'État civil, p. 312*).

Si contrahentes domicilium habeant in communitatibus diversis, denuntiationes faciendæ sunt in proprio utriusque domicilio, et in domicilio parentum vel eorum sub quorum potestate adhuc constituti sunt quoad matrimonium, *ut diximus.*

Banna minorum publicari non debent quin de consensu parentum eorum constet, nec similiter banna majorum nisi exhibeatur vel consensus ascendentium vel actus reverendæ summationis.

Partes quarum domicilium non est acquisitum nisi per sex menses (*Cod. civ., art. 167*), debent adhuc publicari civiliter in loco ubi prius habebant domicilium fixum. Afirmat *Delvincourt*, t. 1, p. 376, legislatores morem antiquum mutare non intendisse, ac consequenter publicationes in loco ultimi domicilii faciendas esse per annum integrum,

ex quacumque *communitatis* parte veniant: hoc tamen improbable nobis videtur et contrarium mori consueto officiariorum status civilis, qui, post sex menses, publicationes in loco præcedentis domicilii faciendas non curant. Milites publicandi sunt in loco ubi per sex menses continuos ultimo morati sunt (*Cod. civ., art. 94*). *D'Origny* contendit publicationes semper faciendas esse in domicilio facti et in locis in quibus sponsi per ultimos sex menses continuam habuerunt residentiam. Pag. 304, citat decisionem ministri justitiæ, diei 1 maii 1819; art. citatus 167 *Cod. civ.* hunc sensum videtur habere. *Delvincourt* opinatur eos denuntiandos esse in omnibus locis in quibus ab uno anno habitaverunt: verum hoc nullibi, ut arbitramur, recipitur in praxi. Plurima igitur est discrepantia inter civiles et ecclesiasticas proclamationes.

Dispensatio secundæ publicationis ob graves causas a rege obtineri potest (*art. 169*). Ex arresto diei 9 junii 1803, procurator regius eam concedit (*Manuel des Maires*, auctore *Rondonneau*, p. 285).

ARTICULUS SEXTUS.

DE OPPOSITIONE AD MATRIMONIUM.

Parochus qui de existentia alicujus impedimenti admonetur, debet 1° perquisitiones necessarias facere, ut claram facti notitiam obtineat; 2° exigere ut testes sua dicta scrip- to confirmet, ne ea denegent, et ipse velut impostor habeatur; 3° curare, quantum in se est, ut sacrilegium vitetur, et matrimonium valide ac licite contrahatur. Sed tenereturne benedictionem nuptialem denegare, si, ex depositione unius testis, impedimentum nosceret? Circa hanc difficultatem scinduntur theologi, ut videre est apud *S. Ligorium*, l. 6, n. 996: communissima autem sententia est, benedictionem esse denegandam, modo testis sit persona gravis, deponat ex scientia certa, non vero ex auditis, et depositionem juramento confirmet. Ita ferme *Collator Paris.*, t. 1; *Collet, Benedictus XIV*, quæst. can. 452, etc.

Si autem parochus solus noscat, alia via quam per con-

fessionem, impedimentum quod probare non potest, communius docent theologi cum matrimonio assistere non teneri; si non teneatur, videtur quod non possit: in eo casu adeat episcopum et dispensationem impedimenti obtineat, vel discat quid sibi faciendum sit.

Cum in præsentî rerum statu, contractus civilis semper præcedere debeat matrimonium ecclesiasticum, oppositiones ad matrimonium prius fieri debent apud officarium civilem. Eas facere possuat 1° persona conjugata uni e sponsis: v. g., si vir uxorem habens, aliam ducere velit, uxor ejus matrimonio se opponere potest; 2° pater, defectu patris mater, et defectu patris et matris, alii ascendentes, matrimonio descendentium suorum etiam majorum se opponere possunt; tunc officarius actum oppositionis scribere et matrimonium suspendere tenetur; 3° quidam alii oppositionem intentare possunt, sed rarius. Vide *Cod. art. 172* et seq.

Parentes aut tutores qui contractui civili consenserunt matrimonium ecclesiasticum impedire nequeunt, id est, oppositionem eorum parochus admittere non debet, ut pote nulla ratione fundatam.

CAPUT QUINTUM.

DE CONSENSU IPSORUM CONTRAHENTIUM.

Certum est aliquem requiri consensum ad validitatem matrimonii; matrimonium enim, ut contractus, est conventio; nulla autem est conventio sine utriusque partis consensu: atqui sacramentum supponit contractum: ergo matrimonium sine consensu partium jure naturali est nullum, tum ratione contractus, tum ratione sacramenti, et nulla potestas humana consensum illum supplere posset. Potestas civilis habet quidem facultatem supplendi consensum, si de bonis temporalibus agatur, quia dominium hujusmodi bonorum iuvitis proprietariis transferri potest; non vero dominium corporum relative ad matrimonium.

Ille autem consensus, sicut consensus ad validitatem sponsalium requisitus, debet esse verus, reciprocus, externus, liber, inter personas determinatas et jure habiles.

Jam probavimus, agendo de metu, veram requiri libertatem: negari etiam non potest consensum debere esse 1° reciprocum, alioquin conventio non existeret; 2° externum, id est, signis externis sufficienter manifestatum, quia conventio acceptationem supponit, et acceptatio externam manifestationem prærequirit; 3° inter personas determinatas et jure habiles: matrimonium quippe contrahi non potest inter personas indeterminatas, nec validum esse si cum impedimento dirimente ineatur, nec licitum si impedimento prohibente partes detineantur.

Si qua igitur hic moveri possit difficultas, versatur duntaxat circa validitatem matrimonii ex consensu ficto, vel ex consensu conditionato initi; quod in duplici articulo examinaturi sumus.

ARTICULUS PRIMUS.

AN VALIDUM SIT MATRIMONIUM EX CONSENSU FICTO INITUM.

Duplex hac de re est theologorum sententia; alii enim volunt consensum sufficientibus signis exterius manifestatum, dum mens interius dissentit, ad validitatem matrimonii sufficere, et his præsertim rationibus nituntur: 1° ibi est matrimonium ubi est vera voluntas illud contrahendi; sed qui serio et libere profert verba quibus matrimonium contrahi non ignorat, eo ipso habet voluntatem illud contrahendi, quidquid interius dicat, sicut qui libere ascendit in navem, sciens illam ad talem proficisci plagam, habet voluntatem illuc perveniendi, quamvis intra se contradicat. 2° Qui serio ac libere rem aliquam vendidit, valide contraxit, alioquin rem suam surripere posset, pretium ejus refundendo; hoc autem evidenter repugnat: ergo a pari qui matrimonium libere exterius contraxit, valide illud init. 3° Sacerdos qui ritum sacramentalem serio perficit, sacramentum valide confert: ergo et similiter qui verba

quibus matrimonium contrahi solet, libere exterius profert. 4° Nunquam certo constare potest de existentia consensus interni: si ergo consensus exterior non sufficeret, innumera nascerentur dubia circa matrimoniorum validitatem et filiorum legitimitatem. Ergo. Ita, inter alios, Theol. Lugd. Vide etiam Theol. Rothomag.

Alii autem multo probabilius et communius docent consensum internum omnino necessarium esse ad validitatem matrimonii, suamque sententiam sic probant: 1° Jure canonico, causa 2, q. 2, c. 2: Nicolaus respondens ad Bulgaros, ait: « Sufficiat, si consensus solus » forte defuerit, cætera omnia etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur; » et Decretal. l. 4, tit. 1, cap. 25 et 26, ubi dicitur, deficiente consensu, cætera matrimonium non perficere: consensus autem simpliciter est actus mentis internus. 2° Per matrimonium vir et mulier sibi mutuo dant potestatem in corpore suum: hæc autem potestas a sola eorum voluntate pendet: ergo sine consensu interno non traditur, sed mendacium enuntiatur. 3° Matrimonium est vinculum amoris: porro tale vinculum sine consensu interno fieri nequit. 4° Omnes fere theologi ita sentiunt. Ergo.

Ad rationes oppositas responderi potest: 1° qui libere profert verba quibus matrimonium contrahi non ignorat, habet voluntatem illud contrahendi, ordinarie et judicando ex communiter contingentibus, *concedo*; necessario, *nego*; nam fieri potest ut quis mentiatur, et unum dicat, dum aliud habet in mente. In hoc vitiosa est comparatio adducta quod ascendens in navem, externam faciat actionem, voluntatem oppositam evidenter destruentem, non sic autem qui matrimonium contrahit; nam illud fide contrahi non repugnat. Secunda et tertia ratio supponunt ut certum quod a multis theologis negatur, videlicet, venditionem sine consensu esse validam, et sacramentum valide administrari sine intentione interna. 4° Admissa opinione nostra, nihilominus validitas matrimoniorum moraliter constabit; nunquam enim supponi potest eum qui libere et cum debitis circumstantiis ma-

trimonium iniit, fide consensisse, sicque stabilitas familiarum assecratur.

Aliunde, qui dicit se fide consensisse, credi non debet in foro externo, nisi id signis manifestis comprobet, quod impossibile videtur. Nostra igitur doctrina nullo modo societatem perturbare aut inquietare potest.

Quoad forum internum, certum est eum qui fide contrahit, 1° mortaliter peccasse contra sacramentum, illud voluntarie efficiendo nullum, et contra iustitiam erga partem suam cui illisit; 2° matrimonio uti non posse; 3° reipsa consentire, et sic injuriam comparti suæ illatam reparare ordinarie teneri; 4° absolvendum non esse, nec etiam in articulo mortis, nisi vere consentiat. Diximus *ordinarie*, quia si compars separationi libere consentiret, aut si incommoda ex unione provenientia, ipsa separatione majora præviderentur, consensum supplere non teneretur.

At si jam aliud iniisset matrimonium, et vere consensisset, quid agendum foret?

R. Dum matrimonia clandestina erant valida, hic casus facile occurrere poterat; nunc vero ferme chimericus est, saltem apud nos. Si tamen revera occurreret, arbitramur cum *Tournely* eum tuta conscientia remanere posse in secundo matrimonio, quia opinio nobis opposita nullam aut fere nullam habere videtur probabilitatem, nec igitur teneretur, ut vult auctor Theologiæ Rothomagensis, t. 10, p. 270, servare continentiam.

ARTICULUS SECUNDUS.

AN VALIDUM SIT MATRIMONIUM SUB CONDITIONE INITUM.

Certum est matrimonium contrahendum esse *per verba de præsentis*, ut ait Eugenius IV, in decreto ad Armenos. Non tamen necesse est ut consensus de præsentis simul ex utraque parte detur. Consensus posterior de præsentis, si consensui priori de præsentis dato et non revocato accedat, valet matrimonium.

Si consensus per verba de futuro exprimeretur, v. g. :

Ducam te, si pater tuus vel meus consentiat, nullum esset matrimonium. At dari potest per verba de præsentis, et tamen sub conditione, v. g. : *Te duco, si pater tuus consentit vel consensurus sit.*

Multiplures autem distingui possunt conditiones : namque 1° aliæ sunt de præterito, aliæ de præsentis et aliæ de futuro; 2° aliæ sunt impossibiles, aliæ necessariae et aliæ contingentes; 3° aliæ honestæ et aliæ turpes : illæ dicuntur turpes quæ inducunt ad peccatum. Unde hæc conditio : *Si tu es meretrix*, non est turpis, quia supponit meretricium ut factum, et ad illud non impellit. Item conditiones adversari possunt essentiali aut substantiæ matrimonii. Essentiali autem matrimonii est id sine quo matrimonii contractus nec existere nec concipi potest, ut jus et possibilitas ad copulam : substantia vero ea complectitur quæ ex jure naturali, divino aut humano inseparabiliter matrimonio annectuntur, ut unitas, indissolubilitas, etc.

Certum est 1° matrimonium sub conditione de præterito aut de præsentis initum, esse validum ut contractum et ut sacramentum, modo conditio vere existat, nam consensus minime est suspensus.

Certum est 2° matrimonium initum sub conditione de futuro necessario, adhuc esse validum, quia nihil consensus suspendit.

3° Communiter habetur ut certum, matrimonium sub conditione impossibili contractum, v. g., *Duco te, si per aerem volaveris*, esse validum; nam, inquiunt auctores, hujusmodi conditiones habendæ sunt pro non adjectis et ita reputantur in jure, Decretal. l. 4, tit. 5, c. 7 : attamen, recte observat auctor theologiæ Rothomag., t. 10, p. 273, hanc decisionem locum habere tantum pro foro externo; nam si contrahens sub tali conditione revera non consenserit, nullum est matrimonium. Sæpe qui conditionem impossibilem apponunt jocosè, indicant se nolle consentire, v. g. : *Si lunam digito tetigeris, hoc tibi dabo, signum est me hoc tibi dare nolle.* Sedulo igitur exquirendus est sensus verbis prolatis annexus.

4° *Conditio turpis de futuro, substantiæ matrimonii non repugnans, similiter habetur in foro externo pro non adjecta; jus canonicum, in loco modo citato, eam in eodem ordine reponit ac conditionem impossibilem. In foro autem interno eodem modo de ea ratiocinandum est ac de conditione impossibili; si consensus per illam fuerit suspensus, nullum est matrimonium.*

5° Si vero *conditio turpis de futuro, essentiæ vel substantiæ matrimonii adversetur et serio ponatur, nullus est contractus; talis quippe consensus non est conjugalis, quemadmodum contractus venditionis ea conditione ut res in dominium emptoris non transeat, non est venditio. Conditiones substantiæ matrimonii adversantur, quando generationem prolis, fidelitatem in conjugio, aut perpetuitatem in matrimonio excludunt, ut dicit jus canonicum, in capite citato. Hinc matrimonium in initum sub conditione quod generatio impediretur, quod sponsa pro quaestu alteri se traderet, quod existeret facultas illud dissolvendi, v. g., ob adulterium, ut volunt Græci et Protestantes, prorsus nullum esset. Valet tamen eorum matrimonium, saltem ut communius, quia ineundo matrimonium, de tali conditione non cogitant, nec consensum suum ab illa pendere faciunt.*

Similiter qui, *matrimonium ineundo, secretam habet intentionem generationem impediendi, prolem deserendi, adulterandi, etc., nihilominus valide contrahit, quia fieri potest ut aliquis sibi obligationem imponat cum intentione eam non implendi.*

An conventio perpetuam servandi castitatem, ex utraque parte expressa, *substantiæ matrimonii adversetur, non sibi consentiunt auctores. Multi dicunt illam jus utendi matrimonio destruere, proindeque matrimonii essentiam lædere; alii vero plures et probabilius contendunt hujusmodi conventionem essentiæ matrimonii non repugnare, quia ipsius objectum est usus et non potestas copulæ: porro sola potestas copulæ ad essentiam matrimonii pertinet: ergo. Vide *Dens, et quod supra diximus, p. 193.**

6° Nunc igitur *quæstio est an validum sit matrimonium sub conditione honesta de futuro contingenti in initum. Certum est illud non valere ut sacramentum, in hypothesis quod minister ejus sit sacerdos; non valet enim tempore quo per verba de præsentibus contrahitur, cum voluntas contrahentium a conditione futura pendeat; non tempore quo impletur conditio, quia tunc forma a sacerdote prolata jam non subsistit. Ergo.*

Verum omnes *moraliter admittunt illud sola purificatione conditionis invalescere ut contractum: unde sequitur illud valere ut sacramentum, in sententia eorum qui tenent ministrum ejus sacramenti esse partes contrahentes. Etenim alii contractus conditionales, venditio, v. g., aut donatio, adveniente conditione perficiuntur: cur igitur matrimonium sub conditione in initum non sic convalesceret? Ita multo communius theologi.*

Curandum est tamen in eo casu ut consensus coram parochis et testibus renovetur, ne forte revocatus fuerit, et ne validitas sacramenti maneat incerta.

Hinc sequitur 1° *tale matrimonium esse graviter illicitum, quia sacramentum gravi periculo nullitatis exponitur. Unde nunquam parochus, aliusve sacerdos a parochis delegatus, consensum sub conditione datum admittere et benedictione nuptiali sanctificare potest;*

2° *Matrimonium sic in initum ante purificationem conditionis non esse perfectum, ac proinde illo uti non licere, et consensum ab utroque contrahente valide revocari posse;*

3° *Si ante conditionis expletionem aliud matrimonium in eatur absolute, validum erit, et prius, eo ipso, licet per injustitiæ peccatum, dissolvitur. Si autem duo inirentur matrimonia conditionata, illud validum esset cujus conditio prius eveniret, supposito consensum in illud non fuisse revocatum. P. Antoine, t. 6.*